

УДК 0053.08 (002.21)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. ТАРАСА ГРИГОРОВИЧА ШЕВЧЕНКА
ФІЗИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

ЗВІТ

до лабораторної роботи №7:
«Операційні підсилювачі з позитивним зворотним зв'язком»

Месюра М. С.

Київ, 2021

РЕФЕРАТ

Звіт до ЛР №6: 11 с., 4 рис., 2 джерела.

ОСЦИЛОГРАФ, ОПЕРАЦІЙНИЙ ПІДСИЛЮВАЧ, МОДЕЛЮВАННЯ, ВАХ, LTSPICE, КОМПАРАТОР

Об'єкт дослідження — ОП, їхні ВАХ.

Мета роботи — ознайомитися з властивостями схем на операційних підсилювачах (ОП), охоплених позитивним зворотним зв'язком, опанувати способи генерації електричних сигналів за допомогою схем з ОП.

Змодельовано генератори: релаксаційний та гармонічних коливань. Використано математичне моделювання. Оброблено отримані результати.

ЗМІСТ

Частина 1. Теоретичні відомості.	с.
I. Основні означення.....	4
II. Аналогові компаратори. Тригер Шмідта.....	5
Частина 2. Виконання роботи.	
I. Релаксаційний генератор	
1. Схема.....	6
2. ВАХ.....	7
II. Генератор гармонічних коливань	
1. Схема.....	8
2. ВАХ.....	9
Висновки.....	10
Джерела.....	11

Частина 1. Теоретичні відомості.

I. Основні означення.

Компаратор — це електронний пристрій порівняння двох аналогових сигналів: U_{in_1} та U_{in_2} . При цьому на виході схеми формуються тільки два значення вихідного сигналу:

- а) напруга на виході максимальна ($U_{out} = U_{max}$), якщо різниця напруг між вхідними сигналами є додатньою ($U_{in_1} - U_{in_2} > 0$);
- б) напруга на виході мінімальна ($U_{out} = U_{min}$), якщо різниця напруг між вхідними сигналами є від'ємною ($U_{in_1} - U_{in_2} < 0$).

Передавальна характеристика компаратора — залежність вихідної напруги компаратора від напруги на його вході.

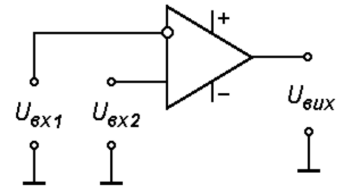
Рівень включення (виключення) компаратора — значення напруги на вході компаратора $U_{in} = U_{on}$, при якій вихідна напруга U_{out} змінює своє значення від мінімального U_{min} до максимального U_{max} (при включенні); при виключенні $U_{in} = U_{off}$ і вихідна напруга змінюється від U_{max} до U_{min} .

Гістерезисний компаратор (тригер Шміта) — це електронний пристрій порівняння, у якого передавальна характеристика є неоднозначною, тобто рівні включення і виключення не збігаються (на відміну від звичайного компаратора), а відрізняються на величину, яку називають гістерезисом переключення.

Генератори — це електронні пристрої, які формують на виході змінну напругу потрібної форми. На відміну від підсилювачів, у таких пристроїв немає входу. Їх вихідний сигнал з'являється у відповідь на підключення до них джерела живлення. Форма генерованої напруги може бути різноманітною: гармонічною, прямокутною, пилкоподібною або будь-якою іншою.

II. Аналогові компаратори. Тригер Шмідта.

Особливістю аналогових компараторів на основі операційних підсилювачів (ОП) є те, що їх можна використовувати без зворотного зв'язку. На рисунку наведено схему однопорогового компаратора. При зміні знаку різниці вхідних напруг (наприклад, коли напруга U_{out2} стає більшою за U_{in1}) вихідна напруга стрибком змінюється від свого найменшого значення U_{min} (яке є ні чим іншим як напругою

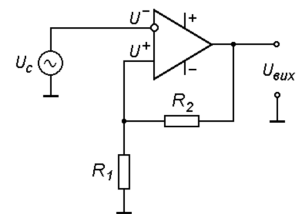

насичення $U_{НАС}^-$ до U_{max} (напруги насичення $U_{НАС}^+$). Звичайно, вихідна напруга не може миттєво перейти із одного стану в інший. Для стандартного ОП величина швидкості наростання вихідної напруги обмежена і становить близько 1 В/мкс. Отже для переходу від рівня $U_{min} = -12$ В до $U_{max} = +12$ В потрібен час ~ 24 мкс. Внаслідок скінченності часу виходу ОП зі стану насичення ця затримка у часі переключення компаратора буде ще більшою.

Можна сказати, що вхідний сигнал компаратора має аналоговий характер, а вихідний – цифровий. Внаслідок цього компаратори часто виконують роль елементів зв'язку між аналоговими та цифровими пристроями.

Ми вже знаємо, що у схемі з ОП, охопленим негативним зворотним зв'язком, за відсутності вхідного сигналу будь-яка флуктуація напруги на вході, підсилена операційним підсилювачем на виході, пригнічується ланкою негативного зворотного зв'язку, тобто сама себе послаблює.

Сконструємо ланку позитивного зворотного зв'язку, подавши сигнал з виходу операційного підсилювача на його неінвертувальний вхід за допомогою подільника напруги R_1, R_2 . При цьому коефіцієнт зворотного зв'язку $\beta = \frac{R_1}{R_1 + R_2}$. Якщо $K_0 \cdot \beta > 1$, то флуктуація

сама себе підсилюватиме і амплітуда на виході зростатиме. Врешті-решт на виході встановиться напруга, що дорівнює напрузі насичення ОП (негативній чи позитивній, в залежності від полярності початкової флуктуації). Процес встановлення відбувається достатньо швидко або, як кажуть, лавиноподібно (для більшості реальних інтегральних ОП – від десятків мікросекунд до долей мікросекунди).

На неінвертувальному вході при цьому встановиться напруга U^+ , рівна $U^+ = U_{out} \cdot \beta$. Припустимо, що в момент включення на виході встановилася напруга насичення позитивної полярності (наприклад, +12 В), а резистори подільника ланки зворотного зв'язку мають однаковий опір (наприклад, по 10 кОм). Тоді $\beta = 0.5$ і $U^+ = +6$ В.

Частина 2. Виконання роботи.

I. Релаксаційний генератор.

1. Схема.

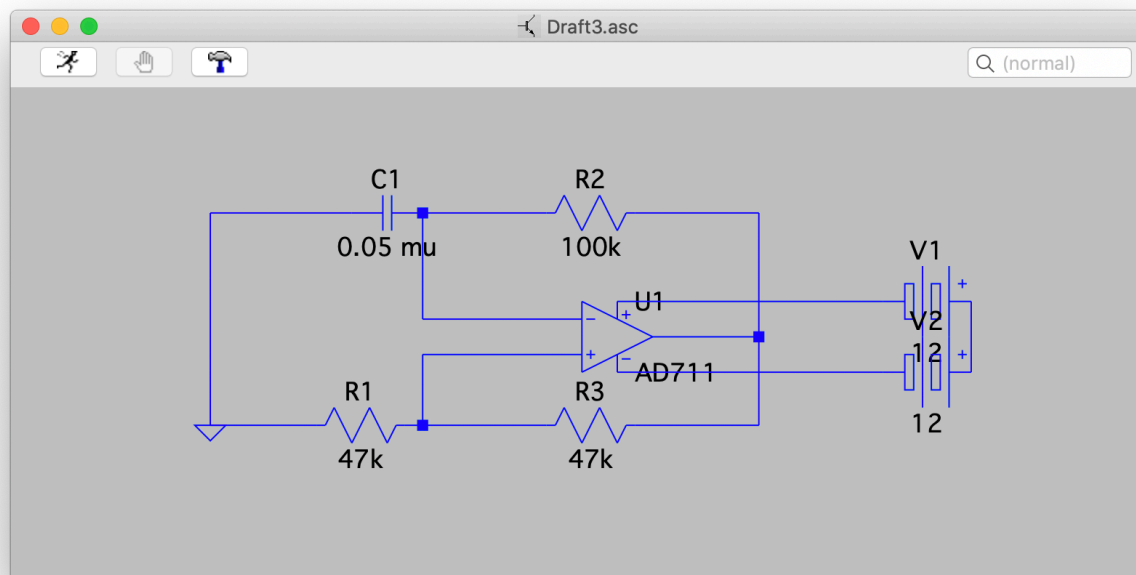

Рис. 1. Схема

2. Вхідна та вихідна напруга.

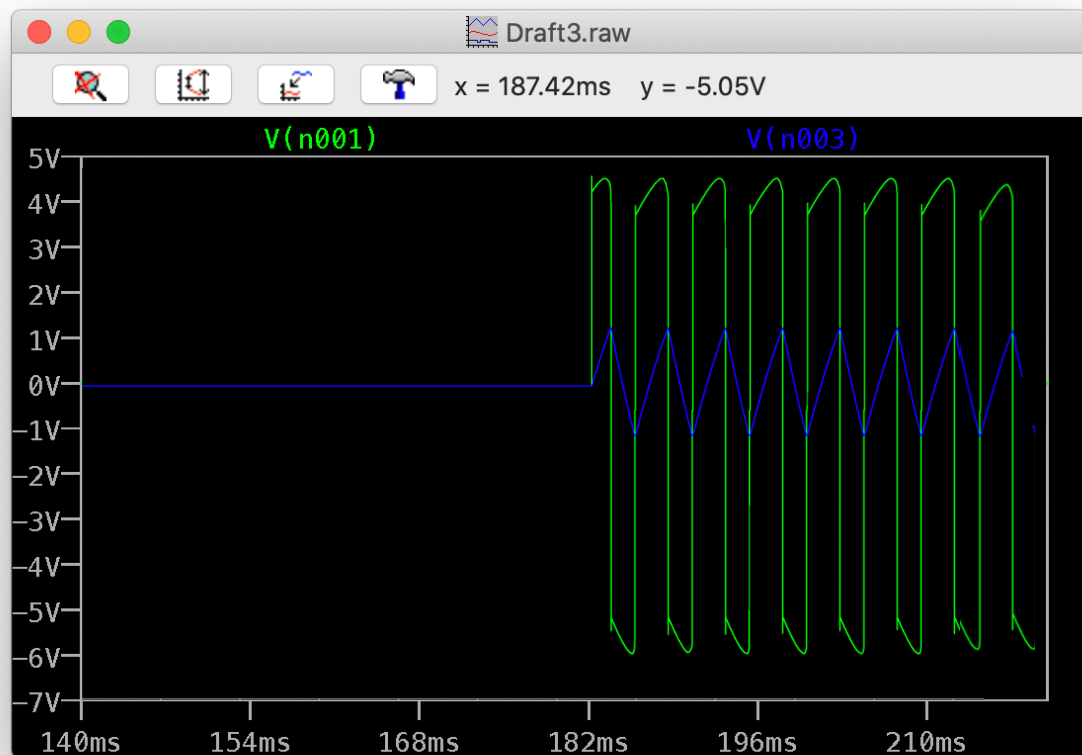

Рис. 2. $U_{in}(t)$, $U_{out}(t)$

II. Генератор гармонічних коливань.

1. Схема.

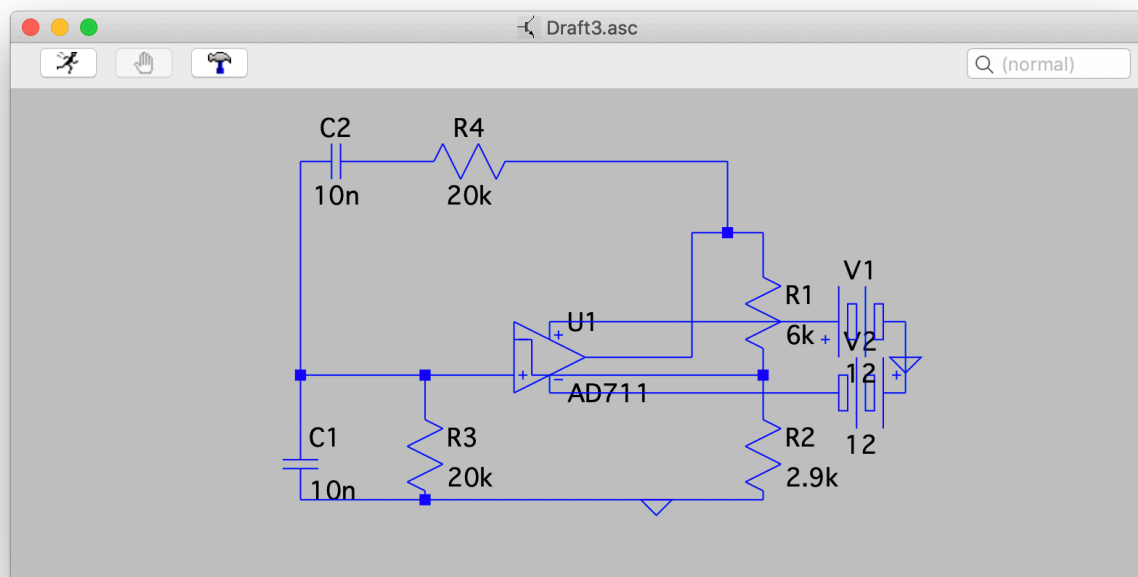

Рис. 3. Схема

2. Вхідна та вихідна напруга.

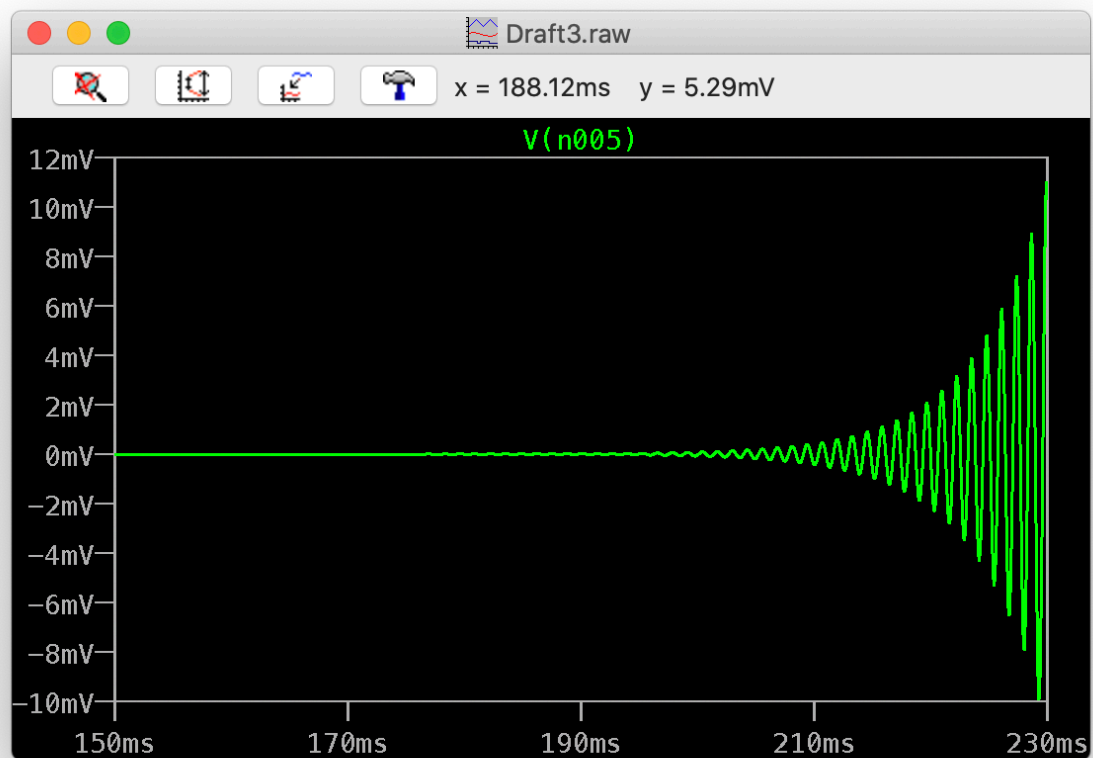

Рис. 4. $U_{in}(t)$, $U_{out}(t)$

Висновок: за допомогою даної лабораторної роботи вдалось дослідити вхідну та вихідну напругу операційних підсилювачів. При дослідженні використовувались два типи генераторів на базі ОП: релаксаційний та гармонічних коливань.

Усі покази отримано за допомогою комп'ютерного моделювання у програмі LTspice ® та за допомогою її вбудованих можливостей Waveform Data.

Використані джерела:

Методичні вказівки до практикуму «Основи радіоелектроніки» для студентів фізичного факультету / Упоряд. О.В.Слободянюк, Ю.О.Мягченко, В.М.Кравченко.- К.: Поліграфічний центр «Принт лайн», 2007.- 120 с.

Ю.О. Мягченко, Ю.М. Дулич, А.В.Хачатрян "Вивчення радіоелектронних схем методом комп'ютерного моделювання" : Методичне видання. – К.: 2006.- с.